

Briselē, 2025. gada 7. novembrī
(OR. en)

14930/25

SPORT 43

PIEZĪME

Sūtītājs: prezidentvalsts

Saņēmējs: Pastāvīgo pārstāvju komiteja / Padome

Temats: Demokrātija un pārredzamība sportā
– *viedokļu apmaiņa*

Gatavojoties viedokļu apmaiņai Izglītības, jaunatnes, kultūras un sporta padomē 2025. gada 28. novembrī, pielikumā ir pievienota prezidentvalsts orientējoša piezīme par minēto tematu.

Demokrātija un pārredzamība sportā

Prezidentvalsts orientējoša piezīme

Sports ir Eiropas sabiedrības neatņemama daļa. Tas ir kas vairāk par sacensībām, rezultātiem un medaļām – sports iedvesmo, iesaista un vieno cilvēkus pāri robežām, kultūrām un valodām. Veicinot prieku, taisnīgumu, iekļaušanu un cieņu, sports palīdz veidot aktīvus, veselīgus un sociāli iesaistītus iedzīvotājus. Tas veido saiknes, rada iespējas un palīdz pārvarēt atšķirības kopīgu mērķu sasniegšanas vārdā. Gan laukumā, gan vietējos klubos sports stiprina kopīgu identitāti un saliedētību, parādot, ka godīga spēle un noteikumu ievērošana ir demokrātiska pilsoniskuma pamats. Sports kā īstena demokrātijas skola sekmē integritāti, atbildību un līdzdalību, nostiprinot sociālo struktūru, kas ir mūsu sabiedrības pamatā.

Uz šā pamata ir izveidots Eiropas sporta modelis. Tas balstās uz pārliecību, ka sporta uzdevums ir ne vien izklaidēt, bet arī aizstāvēt mūsu kopīgās vērtības: demokrātiju, pārredzamību, solidaritāti un cilvēktiesību ievērošanu. Šie principi ir stūrakmeņi uzticībai un leģitimitātei sportā. Bez tiem sports var zaudēt savu vienojošo lomu kā konstruktīvs dzinējspēks labajam sabiedrībā. Tāpēc ES prezidentvalsts Dānija ir izvēlējusies šīs politiskās diskusijas centrā izvirzīt demokrātiju un pārredzamību sportā.

Dānijas un Ziemeļvalstu 2021. gadā ierosinātā kopīgā deklarācija “Paziņojums par pārredzamību, demokrātiju un cilvēktiesībām starptautisko sporta federāciju darbā” bija svarīgs pagrieziena punkts. Deklarāciju sākotnēji parakstīja 23 Eiropas valstis, bet tagad to apstiprinājušas kopumā 38 valstis, un tā veicina atklātu un demokrātisku lēmumu pieņemšanu un kalpo par noderīgu atsauci vietējās un starptautiskās diskusijās sporta organizācijām, uz kurām gulstas būtiska atbildība par demokrātijas paraugprakses īstenošanu un uzturēšanu. Demokrātijas un pārredzamības vērtības tagad ir stingri nostiprinātas ES sporta politikā, proti, no 2007. gada Baltās grāmatas par sportu un 2009. gada Lisabonas līguma līdz ES sporta darba plāniem un *Erasmus+* programmai – tas viss stiprina labu pārvaldību un integrē sporta sabiedrisko nozīmi Eiropas sadarbībā.

Neraugoties uz šo progresu, joprojām pastāv nopietnas problēmas. Daudzas starptautiskās sporta organizācijas aizvien saskaras ar demokrātijas trūkumu, jo lēmumi ar tālejošām sekām tiek pieņemti bez patiesas dalīborganizāciju, sportistu vai pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanās. Pārredzamība joprojām ir nepietiekama, piemēram, attiecībā uz rīkošanas tiesību piešķiršanu, kur neskaidri kritēriji un nepārredzamas balsošanas procedūras palielina korupcijas un nesamērīgas ietekmes risku. Vienlaikus sports joprojām tiek izmantots kā instruments tā dēvētajai *sportswashing* praksei, kurā režīmi izmanto liela mēroga pasākumus, lai uzlabotu savu reputāciju un novērstu uzmanību no nedemokrātiskiem procesiem un cilvēktiesību pārkāpumiem.

Turklāt mēs esam saskatījuši draudus, ko rada slēgtas līgas (*breakaway leagues*) – komerciāli pasākumi, kas neatbilst Eiropas sporta modeļa pamatvērtībām visā to pilnībā. Slēgtas sacensības, kas nav saistītas ar pārceļšanai augstākā vai zemākā līgā paredzētajām struktūrām un kuras grauj solidaritāti starp lieliem un maziem klubiem, sarauj pamata saikni starp tautas un augstu sasniegumu sportu un mazina atklātību un taisnīgumu Eiropas sporta tradīciju būtībā. Turklāt Eiropas sacensību pārceļšana uz trešo valstu norises vietām komerciālos nolūkos var vājināt kultūras un sociālās saites starp klubiem, līdzjutējiem un kopienām. Ja sports tiek novirzīts no dabiskā konteksta, tas var atsvešināt atbalstītājus un zaudēt savu lomu vietējās un nacionālās identitātes uzturēšanā.

Ja šāda virzība turpināsies, pastāv risks, ka sports zaudēs savu leģitimitāti sabiedrības acīs. Sabiedrības uzticība ir atkarīga no pārlicības, ka spēles tiek aizvadītas vienlīdzīgos konkurences apstākļos un ka lēmumi tiek pieņemti, pamatojoties uz taisnīgiem demokrātiskiem apsvērumiem. Lai aizstāvētu Eiropas sporta modeli, ir vajadzīgi aktīvi centieni. ES, tās dalībvalstīm un sporta organizācijām ir atkārtoti jāapstiprina sava apņemšanās ievērot Eiropas sporta modeļa vērtības, jāatbalsta atklātas sacensības un jā saglabā solidaritāte starp tautas un augstu sasniegumu sporta līmeņiem.

Modeļa aizsardzība nozīmē pārredzamības un integritātes saglabāšanu, nodrošinot, ka piekļuve sacensībām un rezultāti sportā ir balstīti uz nopelniem, nevis ekskluzīvām finansiālām iespējām vai slēgtām sistēmām. Šī pārredzamība, kas integrēta pārceļšanai augstākā vai zemākā līgā paredzētajās struktūrās, atšķir lielāko daļu Eiropas sporta no komerciāliem formātiem. Mums nevajadzētu gandarīti apstāties pie tā, ka ES un tās dalībvalstis atzīst sporta autonomiju; mums arī turpmāk jābūt aktīviem, jāuztur pastāvīgs dialogs un jāapņemas panākt pastāvīgus uzlabojumus. Ir vajadzīga stingra nostāja pret Eiropas sacensību pārceļšanu ārpus Eiropas komerciālos nolūkos, atkārtoti apstiprinot, ka sporta kultūras un sociālo vērtību nevajadzētu pazemināt līdz tirgojamās preces vērtībai.

Liela mēroga pasākumu rīkošanas tiesību piešķiršana ir vēl viena joma, kurā jāstiprina pārredzamība un leģitimitāte. Lēmumi būtu jāpieņem, pamatojoties uz skaidriem, publiski pieejamiem kritērijiem, un kandidātvalstis būtu jāizvērtē pēc to rādītājiem cilvēktiesību, pārvaldības standartu un preses brīvības jomā. Pēdējos gados trauksmes cēļi un neatkarīgas izmeklēšanas ir atklājušas, kā turnīru rīkošanas tiesību piešķiršanu var ietekmēt nepārredzama lēmumu pieņemšana, pārraudzības trūkums un manipulācija ar publiskiem vēstījumiem, tostarp žurnālistu novērošana un informācijas kontrole ar mērķi apspiest kritiku. Šāda pieredze izceļ novājinātas pārredzamības un pārskatatbildības riskus un atklāj steidzamu nepieciešamību nodrošināt, ka atklātība, vārda brīvība un neatkarīga pārbaude kļūst par neapstrīdamiem nosacījumiem starptautisku sporta pasākumu rīkošanas tiesību piešķiršanā un uzraudzībā.

Tāpēc, tiklīdz ir pieņemti lēmumi par rīkošanas tiesībām, ir būtiski nodrošināt pilnīgu informācijas atklāšanu par balsojumiem un pārredzamus uzraudzības procesus, kā arī neatkarīgu pārraudzību un skaidras prasības attiecībā uz pasākuma sociālo un vidisko ietekmi ilgtermiņā.

Tomēr demokrātijas un pārredzamības stiprināšana sportā ir daudz plašāks jautājums nekā tikai rīkošanas tiesības. Tā attiecas uz federāciju, klubu un asociāciju ikdienas pārvaldību, finanšu plūsmu pārvaldību, sportistu aizsardzību un atbalstu, kā arī informācijas apmaiņu. Tā nozīmē arī atbalstu tiem, kuri veicina sporta integritāti, proti, žurnālistiem, trauksmes cēlējiem un neatkarīgiem ekspertiem, kuru rūpīgā pārbaude un drosmē ir nepieciešama pārskatatbildības sekmēšanai. Nodrošināt to, ka šie dalībnieki var brīvi un droši darboties, ir būtiska demokrātiskās pārvaldības daļa sportā.

Neviena valsts vai organizācija nevar panākt šīs izmaiņas viena pati. Progress ir atkarīgs no spēcīgām aliansēm, ko veido līdzīgi domājošas valstis, no atbalsta starptautiskām sporta federācijām to pārvaldības prakses reformēšanā un no praktisku rīku un standartu izstrādes atklātības un pārskatatbildības sekmēšanai. Izglītības un medijpratības veicināšana sporta ekosistēmā ir vienlīdz svarīga, lai stiprinātu kritisku un neatkarīgu ziņošanu un palīdzētu pretoties manipulācijai ar vēstījumiem un to kontrolei.

Ieguldot kopīgas pūles, ES, tās dalībvalstis un sporta organizācijas var palīdzēt nodrošināt to, ka pārredzamība un demokrātija starptautiskajā sportā kļūst par normu, nevis izņēmumu. Sports mūs vieno, bet vienlaikus mēs tam esam vajadzīgi. Lai aizsargātu sporta integritāti un saglabātu tam piemītošo vienojoša spēka lomu sabiedrībā, ir nepieciešama spēcīga, demokrātiska un vienota Eiropas balss.

Tādēļ visas dalībvalstis tiek aicinātas apsvērt turpmāk minētos jautājumus.

1. Kā ES un tās dalībvalstis var visefektīvāk un konkrētāk atbalstīt starptautiskās sporta federācijas demokrātijas, pārredzamības un integritātes stiprināšanā pārvaldības struktūrās, piemēram, izmantojot kopīgus Eiropas labas pārvaldības principus, kas nosaka skaidrus standartus un gaidas?
2. Kā ES un tās dalībvalstis var visstingrāk aizstāvēt un veicināt Eiropas sporta modeli, tostarp tādas vērtības kā atklātas sacensības, solidaritāte starp visiem sporta līmeņiem un sociālā atbildība, vienlaikus risinot arī jautājumus par slēgtajām līgām un Eiropas sacensību pārceļšanu?

Lūgums nepārsniegt trīs minūšu uzstāšanās laiku.